

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr. 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

1 De examinator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel.

Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;

3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;

3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;

3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;

3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

6 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn.

Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

7 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.

8 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.

Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.

De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

N.B.: Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regel

Voor het examen economie 1,2 VWO kunnen maximaal 62 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is verder de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

Maximumscore 2

- 1 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat een tekort op de betalingsbalans van land A met de eurolanden niet zal leiden tot een daling van de koers van de eigen valuta, hetgeen inflatie via hogere kosten van ingevoerde producten voorkomt.

Maximumscore 2

- 2 revaluatie

Opmerking

Uitsluitend 2 of 0 punten toekennen.

Maximumscore 2

- 3 land C
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat bij een zwevende wisselkoers materieel evenwicht op de betalingsbalans gerealiseerd kan worden door de werking van vraag en aanbod op de valutamarkt.

Opgave 2

Maximumscore 2

- 4 indirecte belastingen
Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
Een verklaring waaruit blijkt dat het gaat om belastingen die door de consument niet rechtstreeks (maar via de producent) aan de overheid worden afgedragen.

Maximumscore 2

- 5 Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{€1,19 + €3,15}{0,63} = €6,89$$

Indien is geantwoord: $(€1,19 + €3,15) \times 1,37 = €5,95$

0

Maximumscore 2

- 6 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
belastingen per pakje: $€1,18 + (0,67 \times €5,82) = €5,08$
→ stijging: $\frac{€5,08 - €2,05}{€2,05} \times 100\% = 147,8\%$

Maximumscore 2

7 Een voorbeeld van een juiste berekening is:

• prijsstijging per pakje: $\frac{€5,82 - €2,79}{€2,79} \times 100\% = 108,6\%$

→ vraag: $-0,4 \times 108,6\% = -43,44\%$

1

• index belastingopbrengst: $247,8 \times \frac{100 - 43,44}{100} = 140,16$

→ een stijging van 40,2%

1

Maximumscore 3

8 Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat bij een verhoging van het belastingbedrag in euro's op sigaretten in de EU het totaal van de belastingen per pakje in de zuidelijke lidstaat sterker toeneemt dan in de noordelijke lidstaat, vanwege het hogere/lagere percentage van de consumentenprijs in de zuidelijke/noordelijke lidstaat, hetgeen het verschil in belastingdruk tussen beide lidstaten niet wegneemt.
- Een berekening waaruit blijkt dat de belastingdruk per pakje vóór de belastingverhoging in de zuidelijke lidstaat 73,5% bedroeg tegen 77,5% in de noordelijke lidstaat en dat dit na de belastingverhoging is omgeslagen in 87,3% respectievelijk 82,7%.

Opgave 3
Maximumscore 8

9 □

<p>Te beoordelen onderdeel</p> <p><i>Opmerking</i> Voor 9a zijn maximaal zes punten toe te kennen: per juist kenmerk plus toelichting (maximaal drie) twee punten.</p>	<p>Noteer voor elk onderdeel 0, 1 of 2 punten: 0: (vrijwel) geheel fout 2: (vrijwel) geheel goed 1: bij twijfel</p>
<p>a Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:</p> <p>kenmerk 1 Het verschil in effect tussen verlaging inkomstenbelasting enerzijds en algemene loonstijging anderzijds in combinatie met de lage groei van de arbeidsproductiviteit op de kosten per product is correct uitgewerkt.</p> <p>Te denken valt aan het voorkomen van een verslechtering van de concurrentiepositie van dit land.</p>	
<p>kenmerk 2 Het verschil in effect tussen verlaging inkomstenbelasting enerzijds en algemene loonstijging anderzijds op de personen/arbeidsjaren ratio is correct uitgewerkt.</p> <p>Te denken valt aan het aanmoedigingseffect dat kan uitgaan van specifieke belastingverlaging, zoals bijvoorbeeld een lager marginaal tarief dat stimuleert om een deeltijdbaan uit te breiden naar een hogere deeltijdfactor, waardoor de krapte op de arbeidsmarkt verlicht wordt.</p>	
<p>kenmerk 3 Het verschil in effect tussen verlaging inkomstenbelasting enerzijds en algemene loonstijging anderzijds op de inactieven/actieven ratio is correct uitgewerkt.</p> <p>Te denken valt aan een specifieke belastingverlaging alleen voor werkenden die de deelname van inactieven aan het arbeidsproces bevordert, terwijl een algemene loonstijging arbeid duurder maakt en daarmee geen stimulans vormt om inactieven in te schakelen.</p>	
<p>kenmerk 4 Het verschil in effect tussen verlaging inkomstenbelasting enerzijds en algemene loonstijging anderzijds in combinatie met de hoge arbeidsintensiteit van de productie op de kosten per product is correct uitgewerkt.</p> <p>Te denken valt aan het voorkomen van een verslechtering van de concurrentiepositie van dit land.</p>	
<p><i>Opmerking</i> Voor 9b zijn maximaal twee punten toe te kennen.</p>	
<p>b. Voorbeelden van een juiste aanpassing zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een verlaging van de marginale belastingtarieven / een verhoging van de schijfgrenzen. Aangegeven is dat deze aanpassingen leiden tot hogere netto lonen, hetgeen kan zorgen voor een aanmoedigingseffect op inactieven die zich zullen aanbieden op de arbeidsmarkt. Hierbij wordt op een correcte manier gebruik gemaakt van kenmerk 3. • Een extra heffingskorting voor werkenden / arbeidskosten als aftrekpost invoeren. Aangegeven is dat deze aanpassing leidt tot hogere netto lonen, hetgeen kan zorgen voor een aanmoedigingseffect op inactieven die zich zullen aanbieden op de arbeidsmarkt. Hierbij wordt op een correcte manier gebruik gemaakt van kenmerk 3. • Het verruimen van de aftrekbaarheid van de kosten van kinderopvang. Aangegeven is dat deze aanpassing een stimulans kan zijn voor parttimers om voor een hogere deeltijdfactor te kiezen, hetgeen de personen/arbeidsjaren ratio kan verlagen. Hierbij wordt op een correcte manier gebruik gemaakt van kenmerk 2. 	
<p>Indien de onderdelen van het betoog niet logisch op elkaar aansluiten en/of het gebruikte aantal woorden te veel afwijkt van de eis</p>	<p>-1</p>

Opgave 4

Maximumscore 2

- 10 monopolistische concurrentie
 Uit het antwoord moet verder blijken
- dat er sprake is van veel aanbieders 1
 - en dat het bedrijf zich gedraagt als prijszetter / dat er sprake is van heterogene producten 1

Maximumscore 2

- 11 130 geldeenheden

Opmerking
Uitsluitend 2 of 0 punten toekennen.

Maximumscore 2

- 12 Uit het antwoord moet blijken dat promotiebeleid ervoor moet zorgen dat de vraag naar abonnementen zodanig toeneemt dat de GO-lijn (gedeeltelijk) boven de GTK-lijn komt te liggen.

Maximumscore 3

- 13 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
- $MO_2 = MK_2$ dus $-\frac{140}{6}q + 235 = 8q \rightarrow \frac{94}{3}q = 235 \rightarrow q = 7,5$ 1
 - $GO_2 = 147,5$
 - $GTK_2 = 112,7$
 - $GO_2 - GTK_2 = 34,8$
 - totale winst is $7,5 \times 34,8 = 261$ (miljoen) 2

Maximumscore 3

- 14 Uit het antwoord moet blijken dat:
- bij GTK_2 de variabele kosten lager en de constante kosten juist hoger zijn dan bij GTK in de uitgangssituatie, 1
 hetgeen te verklaren is doordat
 - procesinnovatie vraagt om investeringen die kunnen leiden tot hogere constante kosten, 1
 - en procesinnovatie door efficiencyverbetering kan leiden tot lagere kosten per product 1

Opgave 5

Maximumscore 2

- 15 Uit de beschrijving moet blijken:
- dat voor deze werknemer het inkomen bij aanvang van de werkloosheid terugvalt van 100% naar 50%, 1
 - en dat dit (netto) inkomen na vijf jaar werkloosheid daalt naar 0% 1

Maximumscore 2

- 16 Een voorbeeld van een juiste berekening is:
- $$\frac{€9.450}{0,9} \times 1,9 \times 0,87 = €17.356,50$$

Maximumscore 2

- 17 Een voorbeeld van een juist antwoord is:
 Een antwoord waaruit blijkt dat een relatief hoog niveau van het uitkeringsinkomen (in land 2) voorkomt dat tijdens een recessie de bestedingen in het land (te) sterk afnemen.

Maximumscore 318 denivellerend

Uit de verklaring moet blijken dat (zowel bij aanvang werkloosheid als na vijf jaar werkloosheid) in land 3 de inkomensstrekkers die een gemiddeld looninkomen hadden een relatief hogere uitkering ontvangen dan de inkomensstrekkers die een laag looninkomen hadden.

Opgave 6**Maximumscore 2**19 Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $Y^* = 0,25 \times 2.156 = 539 \rightarrow$ het evenwichtsincome is lager dan $Y^* \rightarrow$ doelstelling 1 niet gehaald 1
- $(E - M) = 116 - (14 \times 0,96) - (0,2 \times 514) - (10 \times 0,96) = -9,84 \rightarrow$ doelstelling 2 niet gehaald 1

Maximumscore 220 nee

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Een verklaring waaruit blijkt dat de overheidsbestedingen enerzijds zouden moeten stijgen om doelstelling 1 te realiseren, omdat er sprake is van onderbesteding. 1
- terwijl anderzijds de overheidsbestedingen zouden moeten dalen om doelstelling 2 te realiseren, omdat een lagere effectieve vraag zou leiden tot een lager nationaal inkomen hetgeen de import verlaagt 1

Maximumscore 321 nee

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Y moet stijgen met $539 - 514 = 25 \rightarrow$ O moet stijgen met $\frac{25}{1,5625} = 16$ 1
- $(O - B) = 112 + 16 - (0,2 \times 539) = 20,2$ 1
- $\frac{20,2}{539} \times 100\% = 3,75\%$ 1

Maximumscore 222 Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $E = M$ bij $Y = 539 \rightarrow 116 - 14D = 0,2 \times 539 + 10D \rightarrow 8,2 = 24D \rightarrow D = 0,34167$ 1
- de koers van de euro zou dan moeten dalen met $\frac{0,96 - 0,34167}{0,96} \times 100\% = 64,4\%$ 1

Opgave 7**Maximumscore 1**23 Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om een voorbeeld van niet-commerciële dienstverlening.**Maximumscore 2**24 Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$(100 \times 1,022 \times 1,014) - 100 = 3,63\%$$

Indien is geantwoord: $2,2 + 1,4 = 3,6\%$ 0

Maximumscore 2

- 25 Uit het antwoord moet blijken dat een verhoging van indirecte belastingen leidt tot koopkrachtverlies van looninkomens, hetgeen kan leiden tot hogere looneisen om dit te compenseren.

Maximumscore 2

- 26 Voorbeelden van een juist antwoord zijn:
- Een antwoord waaruit blijkt dat er in de meeste jaren / vrijwel alle jaren sprake was van een verslechtering van de winstmarge.
 - Een antwoord waaruit blijkt dat in de jaren 1998, 1999, 2000, 2002 en 2003 de totale stijging van de API lager uitkomt dan op basis van de drie positieve onderdelen zou resulteren.

inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma Wolf of vul de scores in op de optisch leesbare formulieren.
Zend de gegevens uiterlijk op 8 juni naar de Citogroep.

Einde